28.9.2017 Luke 2648/00 00 02 00/2017

Eduskunta
Ympäristövaliokunta
ymv@eduskunta.fi

Viite: Ympäristövaliokunnan kutsu 14.9.2017 (E-kirje)

Luonnonvarakeskuksen asiantuntijana tutkija Tapani Pakarinen 29.9.2017

Muistio ehdotuksesta neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2018

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on viiteviestillään pyytänyt Luonnonvarakeskuksen asiantuntijaa kuultavaksi käsiteltäessä ehdotusta neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2018.

Pyydettynä asiantuntijan muistiona Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohikannat

Itämeren lohikannat ovat vahvistuneet vuodesta 2012 lähtien, jolloin jokeen nousseiden emokalojen määrät alkoivat kasvaa Pohjanlahden lohijoissa. Huolimatta kuluneen kesän odotettua heikommasta kutunoususta, tällä hetkellä arvio lohikantojen tilan kehityksestä on positiivinen.

Itämeren pääaltaaseen ja Pohjanlahteen laskevien jokien lohikantojen tilassa on suuria kantakohtaisia eroja. Pääsääntöisesti pohjoisen Pohjanlahden lohikannat ovat vahvempia kuin eteläisen Pohjanlahden ja Itämeren pääaltaan lohikannat. ICES arvioi lohikantojen tilaa niiden toteutuneen vaelluspoikastuotannon ja arvioidun potentiaalisen vaelluspoikastuotannon suhteen perusteella. ICES:n arvion mukaan 17:sta sen arvioimista 27 luonnonvaraisesta lohikannasta vaelluspoikastuotanto on tällä hetkellä todennäköisesti kestävän enimmäistuoton (F_{msy}) mahdollistavalla tasolla.

Kannan kestävä enimmäistuotto katsotaan saavutetuksi kun vaelluspoikastuotanto on noin 75 % maksimimäärästä. Pohjanlahden kantojen yhteenlaskettu vaelluspoikastuotanto on arviolta 90 % maksimimäärästä. Vuosina 2012-2016 kutulohien määrä on kasvanut tai ollut historiallisen runsas useissa Pohjanlahden lohijoissa, minkä seurauksena vaelluspoikasmäärien odotetaan säilyvän hyvällä tasolla ainakin vuoteen 2019 asti.

Vuonna 2017 kutulohien määrä oli odotettua pienempi Tornionjoessa ja Simojoessa, ja oli selvästi pienin vuosien 2012-2017 aikajaksolla. Tällä hetkellä käytettävien tietojen perusteella kutulohien

Luonnonvarakeskus
Viikinkaari 4, PL 2
00791 Helsinki
Puhelin 029 532 5300
kirjaamo@luke.fi
www.luke.fi

Naturresursinstitutet
Viksbågen 4, PB 2
00791 Helsingfors
Telefon 029 532 5300
kirjaamo@luke.fi
www.luke.fi

Natural Resources Institute Finland
Viikinkaari 4, P.O. Box 2
FI-00791 Helsinki, Finland
Phone +358 29 532 5300
kirjaamo@luke.fi
www.luke.fi

määrä oli pääsääntöisesti pieni kaikissa Pohjanlahden lohijoissa. Myös Suomen ammattikalastuksen lohisaalis Pohjanlahdella oli kuluneena kesänä pieni eikä kalastuskiintiö täyttynyt. Ruotsin puolella kalastuskiintiö kuitenkin täyttyi. Kuluneen kesän alhaisempi kutunousu tulee todennäköisesti näkymään pudotuksena vuoden 2021 vaelluspoikasmäärissä, mutta ei kuitenkaan romahduksena.

Komission esitys Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohikantojen kalastuskiintiöksi (EU:n kiintiö) on 106 096 lohta. Kiintiöesitys on noin 10 % suurempi kuin vuodelle 2017 asetettu kalastuskiintiö.

Komission esitys on ICES:n neuvonannon mukainen, mikäli raportoimatonta ja väärinraportoitua lohisaalista olisi enintään noin 27 000 lohta sekä poisheitettyä lohisaalista noin 10 000 lohta. ICES:n mukaan merialueen kaupallisen kalastuksen aiheuttama poistuma pääaltaan ja Pohjanlahden lohikannoista ei saisi ylittää 116 000 lohta. Mikäli raportoimaton ja väärinraportoitu lohisaalis sekä lohen poisheitto olisivat vuonna 2018 samalla tasolla kuin vuonna 2016, olisi ICES:n neuvonannon mukainen lohen kalastuskiintiö (EU:n kiintiö) noin 78 400 lohta.

Luonnonvarakeskus ei arvioi, mikä raportoimattoman, väärinraportoidun ja poisheitetyn lohen määrä vuonna 2018 tulee olemaan. ICES:n arvioiden mukaan erityisesti väärinraportoidun ja raportoimattoman lohisaaliin määrä Itämeren lohenkalastuksessa on vähentynyt huomattavasti vuosina 2010–2015, mutta kasvoi uudelleen merkittävästi vuonna 2016. ICES ei esitä arviota siitä, mikä tällaisen lohisaaliin määrä on vuosina 2017-2018.

Itämeren lohenkalastuksessa on voimassa poisheittokielto, mikä edellyttää kaiken saaliin purkamista maihin. Hylkeen pilaama saalis ja rysistä saatavat esim. alamittaiset lohet voidaan kuitenkin vapauttaa takaisin mereen, eivätkä ne siten tule luetuksi kalastuskiintiön. Kiintiöön kuulumatonta poisheittoa oli ICES:n arvion mukaan noin 10 000 lohta vuonna 2016.

ICES:n neuvonanto vuodelle 2018 on sama, jonka se antoi vuosille 2016-2017. ICES päivitti analyyttisen kanta-arvion osa-alueille 22–31 ja käytti laskennan pohjatietoina vuoden 2015 kalastustietoja ja seurantatuloksia. ICES ei onnistunut päivittämään kanta-arviota vuoden 2016 kalastustiedoilla ja seurantatuloksilla arviointimalliin liittyvien teknisten ongelmien takia. ICES kuitenkin totesi vuoden 2016 osalta mallin antamien arvioiden suuruusluokan vastaavan mm. havaintoaineiston vaelluspoikas- ja nousukalamääriä sekä saaliita, minkä perusteella se pitää kanta-arviomallin tuloksiin perustuvaa arviota lohikantojen tilasta ja sen kehityksestä käyttökelpoisena.

Suomenlahden lohikannat

Suomenlahden lohikantojen tilaa ei arvioida samalla tarkkuudella kuin Pohjanlahdella ja Itämeren pääaltaalla. ICES:n arvion mukaan Suomenlahden täysin luonnonvaraisten lohikantojen (kolme jokea Virossa) tila on vaihdellut täyden tuotannon ja heikon tuotannon välillä. Viimeisten viiden vuoden aikana näiden lohikantojen poikastuotanto on keskimäärin kasvanut, ja kannat ovat tällä hetkellä todennäköisesti kestävän enimmäistuoton (F_{msy}) mahdollistavalla tasolla. Muiden, poikasistutuksilla tuettujen lohikantojen tila on Piritajokea lukuun ottamatta pääsääntöisesti heikko ja niiden vaelluspoikastuotanto on alle 50 % potentiaalisesta vaelluspoikastuotannosta.

Komission esitys Suomenlahden lohikantojen kalastuskiintiöksi (EU:n kiintiö) on 10 003 lohta. Kiintiöesitys on noin 5 % pienempi kuin kuluvan vuoden kiintiö. Komission esitys on ICES:n neuvonannon mukainen, mikäli lohen poisheittoa tai raportoimatonta ja väärinraportoitua saalista on enintään noin 1 800 lohta vuonna 2018. Kalastuskiintiöön kuulumaton poisheitetty lohisaalis oli ICES:n arvion mukaan noin 900 lohta vuonna 2016. Raportoimattoman saalin osuus lohisaaliista on ICES:n arvioiden mukaan Suomenlahdella suhteellisen vähäinen (4 % lohisaaliista vuonna 2016).

Pohjanlahden silakkakanta

Luonnonvarakeskus kiinnittää huomiota komission ehdotukseen Pohjanlahden silakan kiintiöstä. Komissio esittää kantanaan ehdotuksessa näin: ”Pohjanlahden silakan osalta ICES laati viimeisimpiä saatavilla olevia tietoja käyttäen kantaa koskevan arvioinnin ja tarkisti kalastuskuolevuuden vaihteluvälejä siten, että ne vastaavat kestävää enimmäistuottoa. Vaikka tieteellisessä lausunnossa esitetyt kalastuskuolevuuden vaihteluvälit eroavat niistä, jotka vahvistetaan suunnitelmassa, joka niin ikään perustui sen hyväksymisajankohtana saatavilla oleviin parhaisiin tieteellisiin lausuntoihin, suunnitelma on oikeudellisesti sitova ja voimassa, ja sitä olisi siksi noudatettava kyseisen kannan kalastusmahdollisuuksia vahvistettaessa.”

Virheellisesti komissio ei kuitenkaan huomioi sitä, että monivuotinen suunnitelma, jota komissio on ehdotuksessaan soveltanut, tehtiin vain Selkämeren (SD 30) silakkakannalle, jota ICES ei vuonna 2017 kuitenkaan enää arvioinut erillisenä kantana. ICES ei siten myöskään laskenut F_{msy}:n mukaista saalistasoa tai esittänyt kalastuskiintiösuositusta Selkämeren silakkakannalle.

Sen sijaan vuonna 2017 ICES yhdisti tieteellisen neuvonannon prosessiin kuuluvassa benchmark-menettelyssä Selkämeren (SD 30) ja Perämeren (SD 31) silakkakannat yhdeksi uudeksi kalakannaksi, Pohjanlahden silakkakannaksi (SD30 + SD31), johon vanha, monivuotinen suunnitelma ei enää päde. Pohjanlahden (SD30+SD31) silakkakannalle tehtiin kanta-arvio ICES:n benchmark-menettelyn mukaisesti, tarkistaen käytettävän kalakantamallin asetukset. Benchmark-prosessissa mm. luonnollisen kuolevuuden arvoksi asetettiin 0.15 (Selkämeren (SD 30) silakalla se oli 0.2), minkä vuoksi F- ja F_{msy}-arvot asettuivat lähes vastaavasti suuremmiksi. Pohjanlahden silakkakannan (SD30+SD31) F_{msy}-arvoksi laskettiin tässä arvioinnissa F_{msy} = 0.21, joka siis vastaa tämän kannan suurinta kestävää enimmäistuottoa.

Monivuotisen hoitosuunnitelman F_{msy}-arvo 0.15 ei kiintiön perusteena olisi Pohjanlahden (SD30 + SD31) silakan kalakantamallin nykyoletuksilla verrannollinen aiempaan Selkämeren (SD30) silakkakannan F_{msy}-arvoon, ja se asettaisi kalastus- ja kalanjalostuselinkeinot epäoikeudenmukaisesti hyvin vaikeaan, ellei joillakin yrityksillä jopa kestämättömään asemaan. Parhaiten Selkämeren (SD30) silakalla käytettyä monivuotisen suunnitelman F_{msy}-arvoa 0.15 vastaa nyt Pohjanlahden (SD30 + SD31) silakalla Fmsy-arvo 0.21.

ICES:n virallinen suositus Pohjanlahden (SD30 + SD31) silakkakiintiöksi vuonna 2018, 95 566 tonnia, noudattaa tämän uuden silakkakannan F_{msy}-tasoa (F_{msy} =0.21). Luken näkemyksen mukaan uuden Pohjanlahden silakkakannan (SD30+SD31) kiintiö vuonna 2018 tulisi asettaa ICES:n arvioimalle F_{msy}-tasolle ja olisi täten analyyttinen TAC, 95 566 tonnia.

Euroopan ankeriaskanta

Luonnonvarakeskus arvioi, että Suomen rannikon ja sisävesien ankeriaskannat ovat lähes kokonaan istutuksista peräisin. Istukkaat on pääosin pyydetty Severnjoen suistosta Englannista.

Suomen merialueelle on istutettu vuodesta 1990 lähtien kaikkiaan noin 1,1 miljoonaa ankeriaan poikasta. Merialueen ammattikalastuksen ankeriassaalis on ollut viimeisten 10 vuoden ajan keskimäärin 1400 kg/vuosi ja vapaa-ajankalastuksen saalis noin 6250 kg/vuosi. Vapaa-ajankalastuksen saalisarvio on hyvin epävarma.

Suomeen sisävesiin on istutettu vuodesta 1990 lähtien kaikkiaan noin 1,8 miljoonaa ankeriaan poikasta. Sisävesien ammattikalastuksen tilastoitu ankeriassaalis on ollut nolla kiloa viimeiset 20 vuotta, ja vapaa-ajankalastuksen saalis noin 6750 kg/vuosi (tämäkin arvio on epävarma).

Luonnonvarakeskus arvioi, että ankeriaan kalastus on merialueellamme niin vähäistä, että merkittävä osa merialueelle istutetuista ankeriaista selviää sukukypsyysikään ja pääsee vapaasti lähtemään

kutuvaellukselle. Siten merialueen istutuksista arvioidaan olevan kalastuksesta huolimatta hyötyä ankeriaskannalle. Merialueeltamme vaellukselle lähtevät ankeriaat ovat selvästi isompia ja siten parempia lisääntyjiä kuin etelä- ja keskieurooppalaiset kutuankeriaat. Sen sijaan valtaosa sisävesiin istutetuista ja siellä kasvaneista ankeriaista kuolee voimalaitosten turbiineihin kutuvaelluksellaan kohti merta.

Suomen ankeriaskantojen hoito-ohjelmassa on mittavat istutustavoitteet, joista tällä hetkellä osa toteutuu. Ankeriaan kalastuksen kieltäminen Itämeren alueella saattaisi vähentää merialueella tehtäviä istutuksia merkittävästi tai lopettaa ne kokoaan.

Luonnonvarakeskus tukee valtioneuvoston ehdotusta laatia ja toimeenpanna koko unionin merialuetta koskevat kalastusjärjestelyt sekä päivittää kansalliset ankeriaanhoitosuunnitelmat ja tehostaa niiden toimeenpanoa ankeriaan kutukannan vahvistamiseksi. Suomen sisävesien osalta tulisi osana ankeriaskannan elvytystä edistää mereen vaelluksen onnistumiseen tähtääviä toimia kuten ohitusuomien tai -putkien rakentamista voimalaitospatoihin.

Itämeren itäinen turskakanta

Itämeren itäisen turskakannan heikkoon tilaan vaikuttaa erityisesti laajojen pohja-alueiden hapettomuus ja sen myötä paitsi lisääntymisongelmat, myös turskan ravintoeläinten kuten kilkin vähäisyys. Turskan eteläisillä ydinalueilla myös sen ravintokaloja – kilohailia ja silakkaa – on vähemmän kuin pohjoisempana. Komission esitys Itämeren itäisen turskakannan kalastuskiintiöksi (EU:n kiintiö) on 22 275 tonnia. Kiintiöesitys on ICES:n neuvonannon mukainen, olettaen että Venäjän osuus itäisen turskakannan saaliista on ICES:n neuvonannon (suositus kokonaissaaliiksi 26 071 tonnia) ja EU:n kiintiön erotus.

Muut ehdotuksessa mainitut kalakannat

Luonnonvarakeskus ei katso tarpeelliseksi kommentoida muiden kalakantojen kiintiöehdotuksia.

Muistion valmisteluun osallistuivat: johtava tutkija Ari Leskelä, erikoistutkijat Jari Raitaniemi ja Atso Romakkaniemi, tutkijat Tapani Pakarinen, Jukka Pönni ja Jouni Tulonen sekä tilastotieteen erityisasiantuntija Pekka Jounela Luonnonvarakeskuksesta.